

topsector
energie

NEXTGEN ENERGY SYSTEM

werksessie
Energierichtvaardigheid

Nynke van Uffelen
Teun Custers

topsector
energie

inleiding: rechtvaardige en maatschappelijk gedragen transitie

Programma rechtvaardige en inclusieve energietransitie

- Onderzoek en innovatie naar brede maatschappelijke gedragenheid van energietransitie
- Begrip en handelingspectief voor inclusiviteit en rechtvaardigheid
- Op zoek naar kennis, innovatie- en leerbehoeften rondom energierechtvaardigheid

Energierichtvaardigheid

Nynke van Uffelen

2024-06-11

WHAT DO WE WANT

Rechtvaardige
energiesystemen en
-transities!

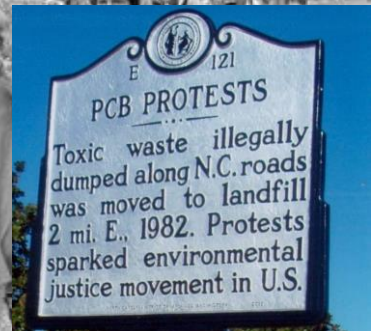
HOW DO WE WANT IT?

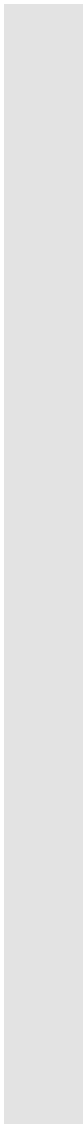
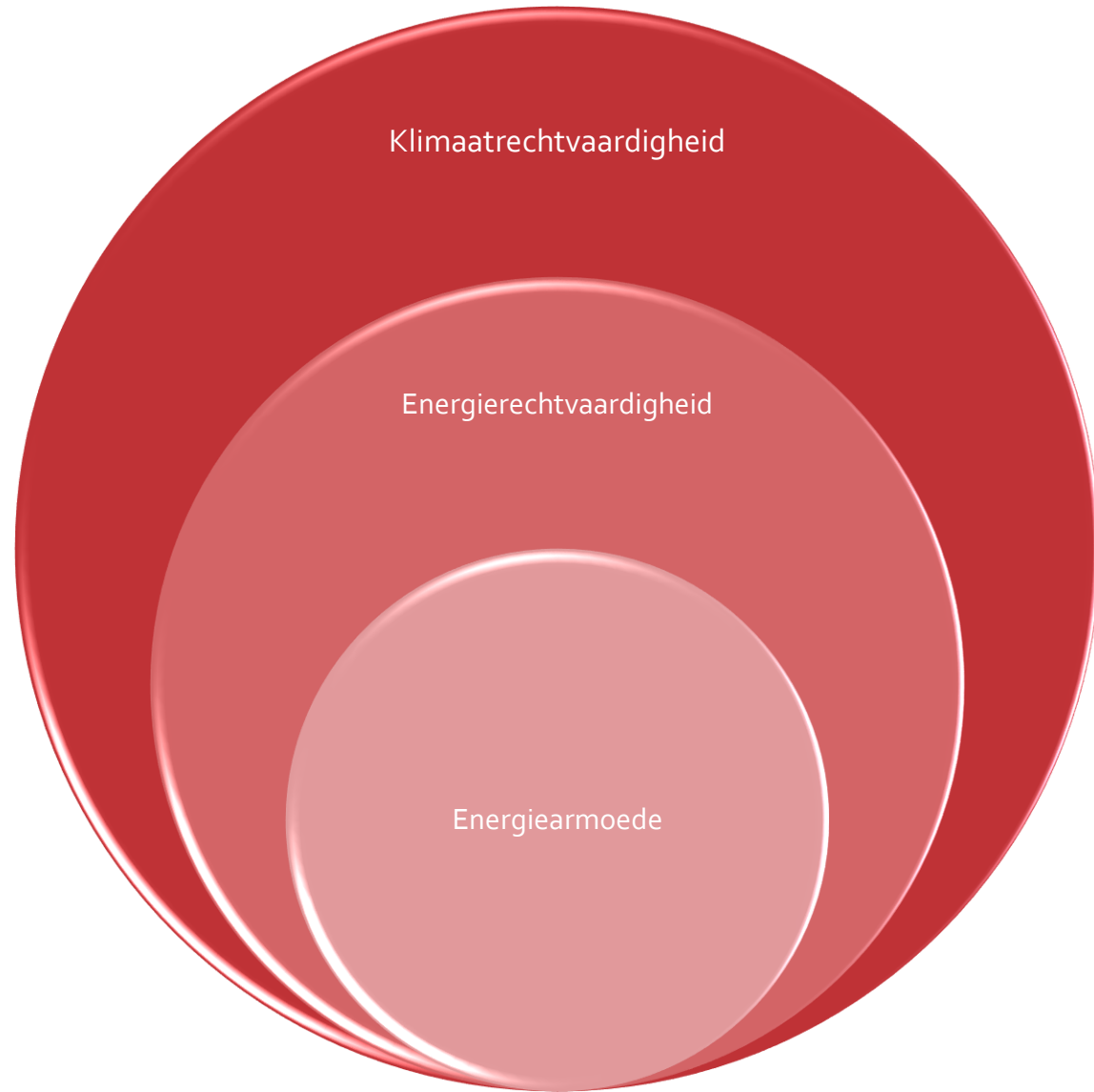

Op een democratische,
transparante en respectvolle
manier!

Onrechtvaardigheid & energie

Energierichtvaardigheid

- >2013
- Interdisciplinair
- 'Rechtvaardigheid' toepassen op energie-
  - -tech
  - -systemen
  - -beleid

7 AFFORDABLE AND
CLEAN ENERGY

Kernconcepten

Verdelende
rechtvaardigheid

Procedurele
rechtvaardigheid

Herstellende
rechtvaardigheid

Rechtvaardigheid
als erkenning

Kernconcepten

- **Verdelingen** van lusten, lasten, goederen, risico's, ...
- Energiearmoede

Verdelende
rechtvaardigheid

Kernconcepten

- Beslissingsprocedures
- Schaliegas in Boxtel & Haren (Dignum et al., 2016)
- CO₂-opslag in Barendrecht (Pesch et al., 2017; Cuppen, 2015)

Procedurele
rechtvaardigheid

Kernconcepten

- 'Je niet erkend voelen'?
- **Geïstitutionaliseerde sociale/culturele waarden, normen, erkenningsrelaties**
- Stereotypes, vooroordelen, ... => waardeoordelen
- Boerenprotesten?

Rechtvaardigheid
als erkenning

Kernconcepten

- **Herstellen** van onrechtvaardigheden/schade
- Compensaties, sorry zeggen, ...
- Groningen

Herstellende
rechtvaardigheid

Verschillende onderwerpen

Verdelingen

Verdelende rechtvaardigheid

Rechtvaardigheid als erkenning

Geïstitutionaliseerde sociale/culturele waarden, normen, erkenningsrelaties

Beslissingsprocedures

Procedurale rechtvaardigheid

Herstellende rechtvaardigheid

Onrecht in het verleden

Dezelfde taart, een andere lens

Observatie

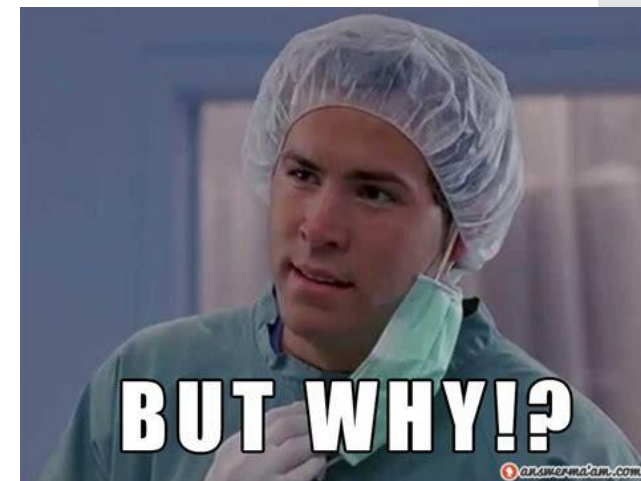
Onrechtvaardig

Fix!

Normatieve onzekerheid

“situations where there are different partially morally defensible -- but incompatible -- options or courses of action, or ones in which there is no fully morally defensible option” (Taebi et al., 2020)

=> *Wat is rechtvaardig?!*

Raamwerk
energie-
rechtvaardigheid

	Principes van rechtvaardigheid			
Herstellende rechtvaardigheid	Kennis	Subject	Tijd	Schaal
Procedurale rechtvaardigheid				
Rechtvaardigheid als erkenning				
Herstellende rechtvaardigheid				

Normatieve onzekerheid

- Morele pluraliteit is *real*
- Verschillende concepties kunnen clashen

	Principes van rechtvaardigheid			
Herstellende rechtvaardigheid	Kennis	Subject	Tijd	Schaal
Procedurele rechtvaardigheid				
Rechtvaardigheid als erkenning				
Herstellende rechtvaardigheid				

Hoe maken we
'rechtvaardige'
energiesystemen?

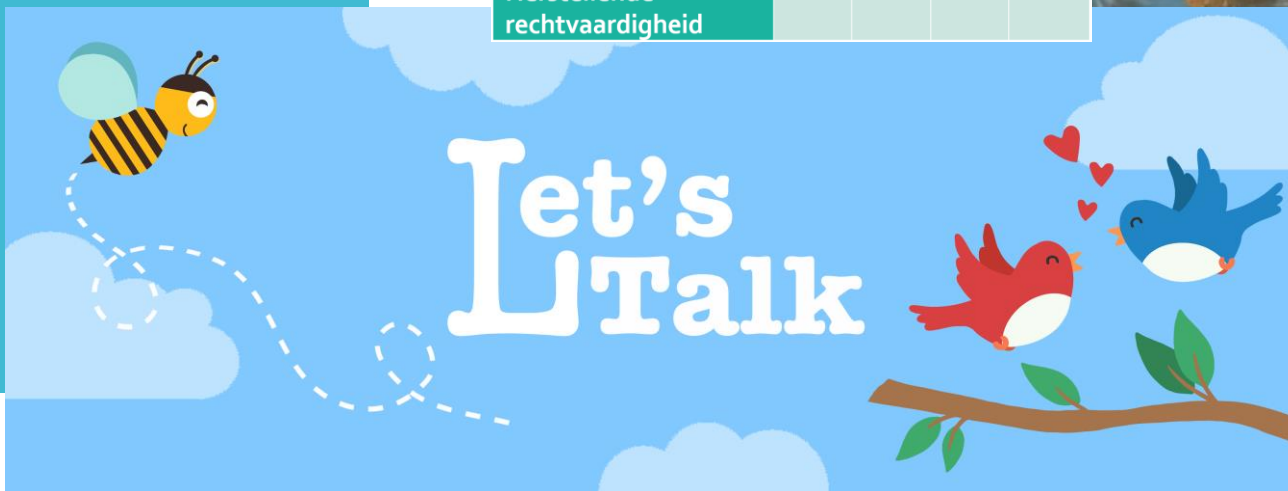
- Wie bepaalt wat rechtvaardig is?

Normatieve onzekerheid

- Morele pluraliteit is *real*
- Verschillende concepties kunnen clashen

	Principes van rechtvaardigheid			
Herstellende rechtvaardigheid	Kennis	Subject	Tijd	Schaal
Procedurele rechtvaardigheid				
Rechtvaardigheid als erkenning				
Herstellende rechtvaardigheid				
Herstellende rechtvaardigheid				

Gesprekstoel / reflectietool?

Tabel 2. Aan de hand van de casus 'aanleg Energy Hub' is het raamwerk voor energierechtvaardigheid door van Uffelen et al., (2024) ingevuld.

	Kennis	Onderwerp	Tijdsschaal	Geografische schaal	Rechtvaardigheidsprincipes
Distributieve rechtvaardigheid	<p>Hoe zijn de baten en kosten verdeeld?</p> <p>Wat weten we van de potentiële (bijv. technische, economische, ecologische, sociale) impact van de energy hub?</p>	Zijn dit vooral effecten op mensen, of ook op natuur, dieren, en biodiversiteit?	<p>Hoe zijn de kosten en baten verdeeld over tijd (bijv.: toekomstige generaties)?</p> <p>Zijn er blijvende effecten van de energy hub op de omgeving?</p>	<p>Waar in de omgeving vindt de meeste impact plaats?</p> <p>Welke gebieden/ regio's/landen profiteren het meest? En welke het minst?</p>	Wat is een rechtvaardige verdeling van lusten en lasten?
Procedurele rechtvaardigheid	<p>Hoe zijn afspraken rondom het energy hub tot stand gekomen?</p> <p>Wie heeft inspraak gehad?</p> <p>Hoe is de inspraak en participatie georganiseerd?</p>	Heeft de natuur ook een stem?	<p>Op welke tijdsschaal hebben verschillende groepen inspraak?</p> <p>Worden toekomstige generaties meegenomen in de besluitvorming?</p>	Welke gebieden/ regio's/landen hebben (geen) inspraak?	In hoeverre is deze procedure rechtvaardig?
Erkennende rechtvaardigheid	<p>Naar welke groepen wordt er geluisterd?</p> <p>Welke groepen worden bevoordeeld en welke benadeeld?</p> <p>Nemen we elke groep voldoende serieus?</p>	Is er waardering voor de biodiversiteit en het ecosysteem?	Worden de waarden van toekomstige generaties meegenomen?	<p>Welke geografische afbakening wordt gebruikt voor het erkennen van partijen?</p> <p>Worden groepen buiten Nederland ook erkend?</p>	Erkennen we alle actoren als waardevol, en nemen we hen voldoende serieus?
Herstellende rechtvaardigheid	<p>Wat is de schade of onrechtvaardigheid waarvoor gecompenseerd wordt?</p> <p>Welke compensatiemaatregelen zijn er, en wat zijn hun effecten?</p>	Is er compensatie voor effecten op biodiversiteit?	Compenseren we ook toekomstige generaties?	Op welke geografische schaal wordt gecompenseerd?	Wie moeten we compenseren, waarvoor, en hoe?

Thanks!

vervolg programma: plenaire afsluiting

Mart van Bracht
Topsector Energie

Laura de Vries
directeur
JongeRegio

16:50

Congreszaal